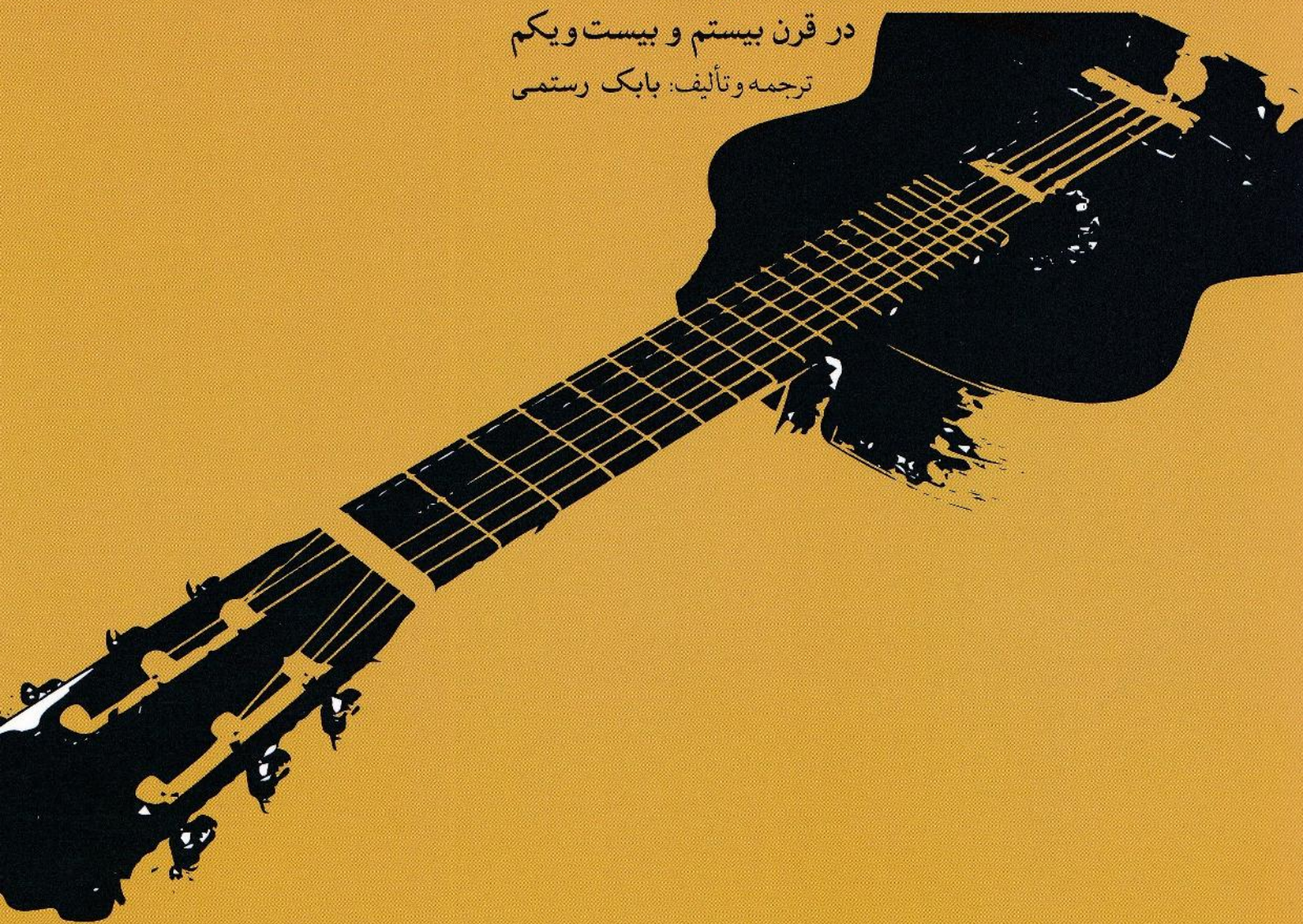

بررسی و تحلیل
تکنیک‌های گیتار کلاسیک
در قرن بیستم و بیست و یکم
ترجمه و تألیف: بابک رستمی

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

بررسی و تحلیل
تکنیک‌های گیتار کلاسیک
در قرن بیست و بیست و یکم

ترجمه و تألیف

بابک رستمی

ویرایش فنی	پیمان فخاریان
گرافیک	سارا موسوی
چاپ اول	۱۳۹۵
تعداد	۱۲۰۰
لیتوگرافی، چاپ و صحافی	چاپ بازرگانی

© حق چاپ محفوظ است.

شابم: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۲۸-۰۴-۵ ISMN: 979-0-802628-04-5

فهرست

مقدمه	۱۵
فصل اول: آشنایی با گیتار	
۱.۱ محدوده صوتی	۱۹
۱.۲ پوزسیون	۲۲
۱.۳ بافت موسیقی	۲۳
۱.۳.۱ تک صدایی	۲۳
۱.۳.۲ آرپژ	۲۴
۱.۳.۳ هم صدایی	۲۸
۱.۳.۴ چند صدایی	۳۱
۱.۳.۵ آکورد	۳۲
۱.۴ دینامیک	۳۵
۱.۵ آرتیکولاسیون	۳۷
۱.۵.۱ استاکاتو	۳۷
۱.۵.۲ خط اتصال	۳۸
۱.۵.۳ لگاتو	۴۱
۱.۶ شخصیت صوتی سیم‌ها	۴۲
آثار پیشنهادی شنیداری	۴۵

فصل دوم: دست چپ

۴۷ گلیساندو ۲.۱
۴۸ گلیساندوی فرت ۲.۱.۱
۵۲ گلیساندوی بند ۲.۱.۲
۵۶ Distortion ۲.۱.۳
۵۸ ضربه دست چپ ۲.۲
۶۱ پیتریکاتوی دست چپ ۲.۳
۶۲ اجرا بالای دهانه صدا ۲.۴
۶۴ ویبراتو ۲.۵
۶۸ فواصل ریز - پرده ۲.۶
۷۳ استفاده از انگشت شست دست چپ ۲.۷
۷۴ Bi-Tones ۲.۸
۸۰ آرپژ دست چپ ۲.۹
۸۲ آثار پیشنهادی شنیداری

فصل سوم: دست راست

۸۵ موقعیت ضربه دست راست ۳.۱
۸۹ گلیساندو ۳.۲
۹۰ گلیساندوی دست راست ۳.۲.۱
۹۱ خراشیدن سیم ۳.۲.۲
۹۵ پیتریکاتو ۳.۳
۹۹ ضربه دست راست ۳.۴
۱۰۲ ترمولوی دست راست ۳.۵
۱۰۴ خفه کردن صدا (دمپ) ۳.۶
۱۰۸ آثار پیشنهادی شنیداری

فصل چهارم: اصوات کوبه‌ای

۱۱۱ ۴.۱ کوبه‌ای زهی
۱۱۱ Slap Percussion ۴.۱.۱
۱۱۳ ۴.۱.۲ سیم‌های خفه شده
۱۱۶ Cross-Strings ۴.۱.۳
۱۲۲ ۴.۲ تامبورا
۱۲۸ ۴.۳ ضربه روی بدنه گیتار
۱۲۸ ۴.۳.۱ ضربه روی صفحه صدا
۱۲۸ ۴.۳.۱.۱ گُلپ
۱۳۴ Roll-Drum ۴.۳.۱.۲
۱۳۷ ۴.۳.۲ ضربه به کناره گیتار
۱۳۹ ۴.۳.۳ ضربه روی خرک
۱۴۳ Squeak-Tones ۴.۴
۱۴۶ ۴.۵ اصوات بدن
۱۵۶ آثار پیشنهادی شنیداری

فصل پنجم: استفاده از ابزار

۱۵۹ ۵.۱ استفاده از ابزار (قاشق، اسلاید، چوب کبریت و ...)
۱۷۶ ۵.۲ کاپو
۱۸۰ آثار پیشنهادی شنیداری

فصل ششم: تکنیک‌های متفرقه

۱۸۳ ۶.۱ راسگوادو
۱۸۸ ۶.۲ اجرا پشت شیطانک
۱۹۵ ۶.۳ اصوات هارمونیک

- ۱۹۵..... ۶.۳.۱ هارمونیک‌های طبیعی
- ۲۰۰..... ۶.۳.۲ هارمونیک‌های مصنوعی
- ۲۰۵..... ۶.۳.۳ ترکیب اصوات هارمونیک با دیگر تکنیک‌ها
- ۲۰۹..... ۶.۴ ترمولو
- ۲۱۷..... ۶.۵ تریل روی دو سیم
- ۲۱۹..... آثار پیشنهادی شنیداری

فصل هفتم: کوک

- ۲۲۳..... ۷.۱ تبلچر
- ۲۲۵..... ۷.۲ تغییر کوک
- ۲۴۰..... آثار پیشنهادی شنیداری

ضمیمه آ:

- ۲۴۳..... برخی علائم و اصطلاحات گیتار

ضمیمه ب:

- ۲۴۹..... فهرست قطعات اشاره شده به عنوان مثال
- ۲۶۳..... فهرست منابع و ماخذ

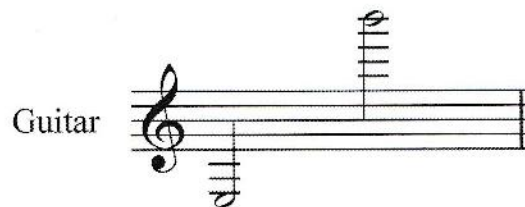
فصل اول

آشنایی با گیتار (Introduction)

ساز گیتار علیرغم حضور کمرنگ در قرون گذشته و عدم توجه بزرگان موسیقی به این ساز، در قرن حاضر یکی از پرکاربردترین سازها است که با حضور مداوم و پایاپای در کنار دیگر سازها، جایگاهی در خور توجه، در بین آهنگسازان، نوازندگان و علاقمندان به موسیقی فاخر، داراست. فصل اول این مجموعه، آشنایی اولیه با ساز گیتار کلاسیک، از منظر اصول نت‌نگاری، قابلیت‌ها و محدودیت‌های اجرایی، چه به عنوان ساز شلو و چه در قالب آنسامبل، می‌باشد.

۱.۱ محدوده صوتی

محدوده صوتی گیتار کلاسیک در حالت کوک استاندارد مطابق شکل ۱.۱ می‌باشد.

شکل ۱.۱ محدوده صوتی گیتار کلاسیک

این نکته را باید در نظر داشت که صدای گیتار، یک اکتاو بم‌تر از صدای نوشته شده است (شکل ۱.۲) با این حال از کلید شل برای نت‌نویسی این ساز استفاده می‌شود.

شکل ۱.۲ کوک استاندارد گیتار به صورت نوشتاری و صدادهی واقعی

زمانی که گیتار در کنار سازهایی دیگر (به غیر از گیتار) قرار می‌گیرد، جهت جلوگیری از اشتباه در صدای شنیده و نوشته شده توسط دیگر نوازندگان و رهبر، از علامت اکتاو زیر کلید سُل استفاده می‌شود. در قطعات تک‌نوازی و آنسامبل گیتار معمولاً استفاده از این علامت مرسوم نیست اما با این حال استفاده از آن پیشنهاد می‌شود.

مثال ۱.۱ موومان اول Villano y Ricercare از قطعه Fantasia para un Gentilhombre برای گیتار و ارکستر اثر Joaquín Rodrigo، میزان‌های ۱۸-۲۰.

معمولاً موسیقی گیتار بر روی یک خط حامل نوشته می‌شود اما گاهی به علت بافت پلیفونیک قطعه، آهنگسازان برای جدا کردن بخش‌های صوتی و همچنین سهولت نت‌خوانی از حامل مضاعف استفاده می‌کنند.

Rubato, quasi improvvisando

مثال ۱.۲ قطعه Variaciones casi Latinas اثر Dušan Bogdanović، میزان ۱-۲.

گاهی نیز به علت اینکه در بخش‌های باس و تریبل^۱ تکنیک‌های متفاوتی استفاده می‌شود، برای سهولت نوشتاری و نت‌خوانی، بر روی حامل مضاعف، نت‌نویسی می‌گردد.

مثال ۱.۳ قطعه آخر The Big Toy's Parade از مجموعه The Prince's Toys اثر Nikita Koshkin،

صفحه ۳۰، سطر چهارم.

همان‌گونه که در مثال بالا مشاهده می‌شود نت‌های روی حامل اول، به صورت هارمونیک^۲ اجرا می‌شوند و نت‌های روی حامل دوم به صورت طبیعی.

Lento sognando - quasi vagamente

a piacere

مثال ۱.۴ قطعه Elegy اثر Štěpán Rak، میزان‌های ۲۵-۲۸.

1. Treble

۲. فصل ششم بخش ۶.۳

در مثال فوق نیز، حامل اول نشان‌دهنده نت‌هایی است که با دست چپ نواخته می‌شوند و نت‌های حامل دوم به صورت طبیعی.

۱.۲ پوزسیون (Position)

هر چهار باره متوالی بر روی گیتار، یک پوزسیون را تشکیل می‌دهند به طوری که هر گاه انگشت اول در باره پنجم باشد هر یک از انگشتان به ترتیب در باره‌های بعدی قرار می‌گیرند و تشکیل پوزسیون پنجم را می‌دهند. (شکل ۱.۳) پوزسیون اول چون شامل سیم‌های آزاد نیز می‌باشد در نتیجه تعداد نت‌های موجود در این پوزسیون افزایش می‌یابد. این پوزسیون دارای بیشترین کاربرد در آهنگسازی و اجرا می‌باشد. (شکل ۱.۴)

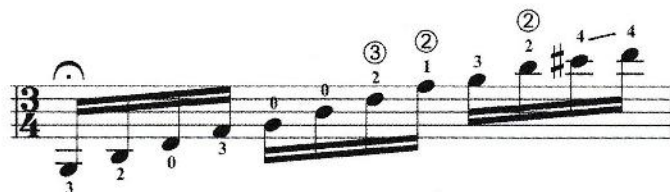
شکل ۱.۳ نت‌های موجود در پوزسیون پنجم

شکل ۱.۴ نت‌های موجود در پوزسیون اول

نکاتی که در مورد پوزسیون‌ها لازم به ذکر است:

۱. پوزسیون‌های بالاتر از باره ۱۲ به خاطر فضای کوچک باره‌ها و موقعیت قرارگیری میج دست و انگشتان باید بسیار با دقت مورد استفاده قرار گیرند.
۲. نوازنده‌ای با اندازه دست و انگشتان طبیعی، قابلیت گرفتن یک فاصله سوم بزرگ در پوزسیون‌های پایین (سردسته) و نهایتاً پنجم درست در پوزسیون‌های بالا را دارد.
۳. تغییر پوزسیون مخصوصاً زمانی که شامل فواصل دورتری هستند ممکن است باعث اختلال در پیوستگی صوتی شود که استفاده از سیم‌های آزاد در تغییر پوزسیون می‌تواند راهکار مناسبی باشد.

مثال ۱.۵ تغییر پوزسیون در Heitor Villa-Lobos اثر Prelude No.3, میزان ۱۸.

کاوشی نو و معتبر در باب تکنیک‌های مدرن گیتار کلاسیک...
این کتاب بایستی در لیست مطالعات پایه‌ای تمام نوازندگان گیتار کلاسیک و آهنگسازی که می‌خواهند برای گیتار اثری خلق کنند، گنجانده شود.

لیلی افشار استاد گیتار دانشگاه ممفیس

مجموعه‌ی حاضر، کتابی است جامع که می‌تواند برای هر نوازنده‌ی گیتار یا آهنگسازی که برای این ساز می‌نویسد، فوق‌العاده تأثیرگذار باشد. این کتاب علاوه بر توضیح کامل تکنیک‌های تخصصی و گسترده‌شده‌ی گیتار کلاسیک، دربرگیرنده‌ی مثال‌های مهمی است که می‌تواند منبع مفیدی برای آشنایی کلی با رپرتوار معاصر گیتار کلاسیک باشد. از این جهت بابک رستمی تألیف این کتاب را با دید بسیار دقیق و کامل انجام داده است و بدون اغراق می‌توان گفت وجود این کتاب روی میز یا در کتابخانه‌ی هر کسی که به نوعی با این ساز و موسیقی آن سر و کار دارد، لازم است.

گلفام خیام نوازنده، آهنگساز و عضو هیات تحقیق دانشگاه زنو

مهم‌ترین عامل پیشرفت در هنر، تحقیق است. در کتاب مزبور هنرمند و گیتاریست بسیار خوب ایرانی بابک رستمی با پیدا کردن یک زبان متدیک و آنالیز تئوریک بر روی آثار معاصر گیتار، توانسته تحقیقی بسیار ارزشمند انجام دهد و دو گزینه‌ی تحقیق و انجام را در کنار هم قرار دهد. وی با بررسی دقیق تکنیک‌های جدید بر روی آثار قرن ۲۰ و ۲۱ گیتار و مکتوب کردن آن با زبان آکادمیک، یکی از ارزشمندترین تحقیقات در دهه‌ی اخیر ایران را بر روی گیتار کلاسیک انجام داده است، امیدوارم ارزش این اثر در ایران درک شده و الهام‌بخش دیگر نوازندگان برای دنبال کردن این تحقیقات گردد. این کتاب، مانند یک فرهنگ لغات، می‌تواند مکمل کار همه‌ی مدرسین و نوازندگان گیتار در ایران باشد.

افشین ترابی نوازنده‌ی گیتار کلاسیک و دانشجوی دکترا در کانادا